

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ

ХУДОЖНЯ ВЕРСІЯ ЖИВОЇ ІСТОРІЇ: ПИСЬМЕННИКИ НА ВІЙНІ

Колективна монографія

За редакцією Ганни Токмань

Переяслав – Чернівці
Видавництво «Друк Арт»
2025

УДК 821.161.2'06-32:355.01(477)

X98

*Рекомендовано до друку вченою радою
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
(протокол № 10 від 14 травня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ковалів Юрій Іванович, професор кафедри історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук, професор, лавреат Шевченківської премії;

Коцур Віталій Вікторович, ректор Університету Григорія Сковороди в Переяславі, доктор історичних наук, професор;

Омельчук Сергій Аркадійович, перший проректор, професор кафедри української і слов'янської філології та журналістики Херсонського державного університету, доктор педагогічних наук, професор.

X98 **Художня** версія живої історії: письменники на війні : колективна монографія / за ред. Г. Л. Токмань. Переяслав ; Чернівці : Друк Арт, 2025. 520 с.

ISBN 978-617-8501-34-1

Колективна монографія містить результати реалізації наукового проєкту, у якому взяли участь дослідники з наукових та освітніх установ України. У літературознавчому та педагогічному аспектах проаналізовано твори 38 письменників-військових, які взяли/беруть участь у бойових діях, парамедиків, волонтерів. Досліджено художній хронотоп війни, екзистенціальну проблематику людини на війні, проведено діалог з історією. Запропоновано теоретичні засади та моделі вивчення творів мілітарної тематики в закладах освіти. Колективна літературознавчо-педагогічна монографія має перспективу дослідження творів інших письменників – захисників України, живих і полеглих у боротьбі за свободу Вітчизни.

Книга адресована письменникам-воїнам, науковцям – філологам, педагогам, представникам суміжних галузей науки, учителям, здобувачам освіти, широкому колу читачів сучасної української літератури.

УДК 821.161.2'06-32:355.01(477)

ISBN 978-617-8501-34-1

© Колектив авторів, 2025.

© Видавництво «Друк Арт»,
підготовка видання, 2025.

**«НЕ ВСІ ПОСНУЛИ – ДЕСЬ НЕ СПЛЯТЬ»:
ТЕКСТОВІ МОДУСИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ
І НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ У ЗБІРЦІ
ЮРІЯ РУФА «ВАНІЛЬ ЧИ СТАЛЬ?!»**

Вишницька Юлія Василівна

«Заварюйте міцної кави, зручно вмощуйтеся біля посіченої осіннім дощем шибки, закутуйтеся у картатий коц і гортайте книгу, якої могло і не бути», – звертається до нас, читачів збірки 2021 року «Ваніль чи сталь?!», Юрій Руф – поет, Воїн, стрілець 24 бригади Короля Данила Збройних сил України, що загинув у бою з російськими окупантами 1 квітня 2022 року на Луганщині, під Попасною. Перший акорд останньої прижиттєвої збірки віршів – поставлене руба питання самовизначення і власного вибору:

Є два світи: світ боротьби і світ ванілі.

Світ хазяїв та світ постійних жертв.

Твій вибір: пастир, чи худоба в стійлі,

Німе гниття чи бою круговерть.

*Чуже ярмо чи право обирати?!
Твій голос чи безликий шум юрби?!*

*Ваніль чи сталь?!
Просити чи давати?
То ж хто Ти?
Вибір правильний зроби!*¹ [с. 9].

Пошук себе, усвідомлення Я ліричного героя проходить у часопросторі Колізею (однойменний вірш – с. 11), що має всі ознаки лабіринту: «закручені сплетіння», «холодні мури» тощо. Синестезійний образ лабіринту моделюють темні колоративи («темрява», «темна стежа», «безмовна темрява»), тактильні асоціативи каменю («холодний лабіринт стін», «холодні мури»), звуковий контрапункт («І лише шурхіт власних кроків чуєш, / Що відбиваються луною від склепін»). Мотив пошуку реалізується міфологемою шляху, підсилюючись семантикою невідомого (дорога манівцями): «Ідеш наосліп темною стежею, / Шукаєш як дістатись до мети...». Колізей з пам'ятки архітектури трансформується в центр мікросвіту, в інтрахронотоп, у якому ліричний герой «блукає <...> / Не знаючи шляху куди іти», «крокує», «шукає як дістатись до мети».

У поезіях Юрія Руфа ліричний герой виступає в кількох іпостасях: «Я», «Ти», «Ми», «Хтось», «Народ».

«Я» ліричного героя – самодостатнє, холистичне: обіймає всі посади, вміщує в себе всі соціально-політично-економічні інституції, стає прихистком цінностям і категоріям, уособлює часопростори й локуси. «Я» зникає протилежності, нівелює відмінності, розмиває кордони.

*Я
Сам собі президент,
Сам собі Гетьманат,
Сам собі судова реформа в дії.*

*Я
Сам собі полісмен,
Сам собі депутат,
Сам собі віра і надія.*

*Я
Сам собі МВФ,
Сам собі УБД,
Сам собі і господар і чужинець.*

1. Цитати за виданням: Руф Юрій. Ваніль чи сталь?! Київ : Видавництво «Залізний тато», 2022. 144 с. У квадратних дужках зазначено номер сторінки.

*Я
Сам собі дикий степ,
Сам собі тихий сад,
Сам по собі Я,
Бо – Українець! [с. 15].*

«Я» ретранслює свою амбівалентність: є домівкою «господареві» і «чужинцю»², – через семантику цілісності, реалізовану метафорами дикого степу й тихого саду.

Ліричне «Я» Юрія Руфа, здається, відразу декларує особистісну ідентичність: без зволікань і манівців, безапеляційно й чітко постулює свою приналежність до «древніх воїв», що орали, будували, воювали:

*Я народився тут, на цій землі,
Й вкорінений у найдревнішу з Націй [с. 18].*

Вірш «Змієві вали» у шести строфах розгортає історію України від скіфів і сарматів, матеріалізуючи концепт пам'яті образом-хронотопом «землі Бога». Міфологічний сценарій початку реконструюється образами креаторів: «древні вої», «племена, вожді й народи», «наші праотці»; сакральними атрибутами: «скіфський плуг», «сарматський меч»; сакральними креативними жестами: орання землі, прорубування доріг, будуванням «гір сили», відвоювання своїх земель. Ключовим сакральним локусом творення є ці «змієві вали», що експлікують семантику росту, шляху: «зміїлись, вились, дибились вали», – яка зникається із семантикою захисту: «гори сили» віками зростали задля захисту «тих, що їх з землі підняли». Саме змієві вали, які на карті історії створили «малюнок давніх днів й цивілізацій», є результатом міфосценарію початку, а творення захисних валів, що «рубцем священним землю вкрили», осмислюється як накопичення оберегів для нащадків тих, чиї «ноги босі» топтали цю землю, залишаючи на ній слід і карбуючи в ній історію.

В іншій поезії (яку покладено на музику гурту «Markt Tre»), «Той, що прародитель», «з сивини віків» розгортається історія українського племені з «древнім прародителем гір Агідником» у «світі, дарованому Богами» [с. 53].

У вірші «Твій край» штрих за штрихом окреслюється місце сили «Я» ліричного героя: «край український» вертикально тяг-

2. Як латинський *hostis*: «гість» і «ворог».

неться за небокрай, «де хмара крайкою край неба крає», а горизонталлю «краями впертий в краї чужинські, / краї далекі...». Нанизування й наростання спільнокореневих слів і морфологічних омонімів із семантикою безмежжя, безміру створюють образ «краю безкрайнього», у часопросторах якого і можливий пошук власної ідентичності: «...де крок від себе – це шлях до себе» [с. 70].

Мотив пошуку власного шляху, а відтак – себе, експліковано також образами, що підсилюють тему різноманіття й множинності варіантів: атрибутивно-морськими («одинокий потяг на пероні», «стрімкий фрегат»), музичними («три простих акорди», «цикл симфоній та кантат»), психо-емоційними («Комусь веселощів дає, комусь біди»), ціннісно-духовними («Хтось жив як жив, а хтось жадає Волі»). Уся ця поліфонія Доль спонукає відшукати свою варіацію: «Знайди свій шлях – ступай, крокуй та йди...» [с. 63]. Переплетіння мотивів пошуку, долі зчитуємо і в поезії «Хтось небом йшов», де окреслюється образ багатоликого Когось, хто, не лишаючи слідів, ходить-бродить «понад землею» хмарами-стежками, як вівчар, зганяє «хмари до кошари» і дивиться «долі / На світу піднебесну тлінь» [с. 23].

Міфологема землі як одного з першоелементів буття, текстовими варіаціями якої є «змієві вали», «край український», використана автором для продукування моделей громадянської і національної ідентичностей. Результат пошуку тожсамості уможливлений лише зробленим власним вибором. Так, у вірші «Твій вибір» окреслено координати ціннісної шкали: гідність, воля, сила, мужність – з правого боку шкали, з лівого ж – відсутність гідності, волі, сили, мужності. Ліричний герой чітко розмежовує плюсову і мінусову координати, переплутати які неможливо. Адже

Гідність для тих, хто гідний.

Воля для тих, хто вільний.

Мужність для тих, хто мужній.

Сила для тих, хто сильний.

Саме на цій шкалі цінностей і визначається аксіологічна ідентичність кожного: «Кожному по заслугі, / Кожному по потребі. / Ким тобі в світі бути – / Вибір в руках у тебе».

Тип тожсамості «Я – українець» протистоїть моделі «Малороси». «Малороси» (в однойменному вірші) є домінантою дзеркального сценарію кінця: у хронотопі пустки (де простір – це «при-

дорожні бур'яни», а час – ряди «порожніх дат») носії руйнації – «політичні фарисеї», «самодур», «зрадник», «ідіот» – «пустодзвон», бездіяльністю та іншими деструктивними акціями продукують руїну, яка день за днем розростається, поглиблюється, що врешті-решт може проковтнути Україну: «Малороси похоронять Україну» [с. 41].

Ліричне «Ти», семантично зчеплене з ліричним «Я», проєктує таку саму модель громадянської самоідентифікації, яка реконструюється через сценарій ініціації. У вірші «Каміння й лід» [с. 49] випробування ліричного «Ти» відбуваються в хронотопі живої, одухотвореної природи, де природні стихії «північні вітри», каменепади створюють майже непереборні перешкоди, подолання яких знаменує винагороду. Ключові образи – атрибути світу, де проходить процес ініціації, – переплетено мотивами насильницької дії, руйнації, ув'язнювання: північні вітри «змітають», «заковують», «закуті», «закутані», «зриваються», «розбурхана», «лещата». Образи експліковано синергійними маркерами: дотиковими означниками холоду й руйнівного хаосу: «мороз», «іній», «крижини», «крига», «хуга», «колючий льодяний сніжницький рій», «шалений вихор»; звуковими підсилювачами шаленства стихій: «виють»; «пустельним» колоративом безодні-пастки: «лещата білої холодної пустелі» – усі вони розгортають повноцінні міфосценарії протистояння й ініціації. Міфологічні репрезентанти першого – це дві стихії, два першоелементи буття, оприявлені образами «каміння» і «льоду», між якими точиться «стихії боротьба», у лещата якої (локус ініціації) потрапляє ліричний герой «Ти». Здолавши випробування: «Ти спробував, ти витримав, ти зміг – / Морозну ніч долав до самого світанку», ініційований винагороджується світлом, ранком і променями сонця (метафорами щасливої долі).

Саме на «Тебе» покладено місію «останнього бастіону»: «Ти» – «Опорний пункт, / Незборний мур держави, / В майбутнє міст, / Наведений понтон». Так, в однойменному вірші місіонерська роль «муру» полягає і в тому, щоб бути посередником, «який єднає пекло, землю й небо» (через образ «потoku бурхливого, виру» як символу нестримної стихії, непереборної сили), Провідником, Пророком, Месією, Лідером, Героєм. Усі ці героїчні, воєвничі й жертвні ролі слугують досягненню однієї мети:

Можливо, саме ти заб'єш кілок

У груди монстра з іменем «росія»?! [с. 84].

Дуалізм світла і темряви матеріалізується в протистоянні свого і чужого, промаркованих, з одного боку, «рідним краєм», а з іншого – «краями чужинськими» [с. 70]. Ворожий московський край у вірші «За гранню» (на музику гурту «Blutfahne») [с. 71] експліковано хтонічним хронотопом країни одночасно за межів'я («царство тіней») і помежів'я «світу Яві та Наві». Чужинський часопростір має всі ознаки ірреального, потойбічного світу: локусно він розташований «У темних глибинах дрімучого лісу, / Серед каміння, гущави й боліт», має «вихід у царство тіней», колоративно просякнутий чорнотою, заселений ведмедами й господарем підземних володінь:

У цій непроглядній та дикій гущаві

Ніколи не було й не буде людей.

(Язичницький часопросторовий вимір окреслено і в «Жертовній крові на бартці» (на музику гурту «Markt Tre») [с. 51], але цей вимір, у якому «шлях камінний посеред галяви виводить з Наві в Яв із світу чар» і кояться дива мольфарські (ватра опівночі в смерековому лісі, навколо якої приносить жертву Мольфар й «аркан танцює із Чугайстром пліч-о-пліч»), населено було не привидами – людьми: «У темнім пралісі, між зсивілих смerek, / Де предки ходять вовчими стежками...». А у вірші «Папороті цвіт» [с. 52], що покладений на музику тим самим гуртом «Markt Tre», давньоукраїнський часопростір купальської ночі позначено метаморфозами й символікою: цвіт папороті як символ невловимого щастя і неземної краси, вічності, як знак та атрибут ірреального світу, як провісник загибелі, як медіатор між реальністю і потойбіччям стає причиною перетворень шукача квітки на камінь: «Час стирає зі стежок сліди, / Камінь – страж цілющої води. / Легінь той, хто папороть шукав, / Біля шляху каменем постав».

Зовсім інша природа живодайного мороку, в якому «дрімає Сила», розкривається у вірші «Місце Сили» (на музику гурту «Markt Tre») [с. 55]). Морок, темінь тут – не мертві, а запліднені життям. Ізоморфи космотвірного хаосу – «нічні» колоративи, звукові образи (тиша, «ледь чутний шурхіт крил»), візуальні (орнітологічні: пугач; ороморфні: «німе каміння»; зооморфні: вовки; вегетативні: «Зілля в шатах ночі п'є росу, / Проростає в глиб землі

коріння») – підживлено космогонічним образом-креатором води, варіаціями якого в тексті є «роса», «струмені дзвінки джерел», і вертикально-горизонтальними маркерами росту: зілля вкорінюється, небосхил розпросторюється до безмежжя.

Громадянсько-національна ідентичність у віршах Юрія Руфа реконструюється також за допомогою суб'єктно-узагальненої моделі «Ми», через яку транслюється авторська ідея вкоріненості української нації. Подібно до «Змієвих валів», вірш «Ми незалежні» категорично стверджує:

*Ми тут жили від сотворіння світу,
Вкарбовані в історії сліди!*

Декларативність голосу авторського «Я» на синтаксичному рівні тексту овиявлено окличними реченнями, прямим порядком слів, а на морфологічному – імперативами – категоричними спонуками усвідомити беззаперечність факту: «Хай чують... / Хай бачать...», що

*Ми Незалежні, час це зрозуміти!
Ми були, є і будемо завжди! [с. 45].*

Такою саме впевненістю в перемозі добра над злом звучить і вірш «Ми переможемо москву!» [с. 46]. Шлях до перемоги, на переконання ліричного героя, прокладено низкою перемог, особистісних, але не менш масштабних: ми, як нація, спроможні «розірвати / Сталеві ланки ланцюга», адже

*Ми, вірю, вже перемогли:
Хтось страх, хтось лінь,
Хтось біль, хтось втому.*

Ще однією умовою нашої перемоги над москвою є усвідомлення себе українцями: «Для цього треба подолати / Малоросійство та хохла».

Суб'єктивоване «Я» ліричного героя Юрія Руфа вкорінюється в часі й розчиняється в позачассі.

Так, пейзажна лірика збірки «Ваніль чи сталь», як і громадянська, закріплюють «Я» у просторі й часі миттю. Переважно такі миті – спалахи найбільш заряджених природних сил, як-от у вірші «Стихія» [с. 24], де шаленому ритму зміни мікрокадрів (злива, що навпіл розламала небо; блискавка перунового мечя; сиві хмари, які закутали світ, тощо) підпорядковано стрімкість сценарію космогонічного протистояння, трансформованого в мі-

фосценарій початку: креатором виступає космогонічна пара неба й землі: «Поєдналась твердь з грозовицею», креативним атрибутом – блискавка – розпечений батіг, яким шмагає «той, хто в хмарах мчить колісницею» (шмагання, хльоскання, періщення як сакральний жест); результатом креації є злива, що розриває світ «пострілом» – «шрапнеллю із лона простору». У космогонічному поєдинку сходяться всі першоеlementи буття: земля («твердь»), вода («злива», «краплини», «стихія [що – Ю.В.] / Завиває, вирує, шаліє / Між килимом хмар та землею»), вогонь («Хижий зблиск перуниць загравами», «світло спалаху», «батіг розжарений»), повітря («хмари сиві», «дрижать на вітрах стеблини», «килим хмар»), зникаючи протилежні звукові реєстри: тишу й постріл блискавиць і грому; колоративні: сиві хмари, вмиють забарвлюючись в чорне, «грізно сунуть нестримними лавами». Текст кінематографічно розгортає сюжет несамоовитості стихії, яка здригає світ: «За холодного скла бронею. / Завиває, вирує, шаліє».

Такий саме кінематографічний прийом поєднання внутрішнього і зовнішнього просторів автор використовує і в невеличкій поезії «Рання осінь» [с. 26]. Інтер'єр окреслений «порцеляною» з кавою, а пейзаж за вікном – світлою осіннього дощового ранку. Обидва «пейзажі» перегукуються одоративними образами («терпкого присмаку гіркої кави» і вересневого вранішнього дощу) і зникаються в третьому: «Ранок дощу та кави пахне зів'ялим листям».

Образ кави (але вже «солодкої» чи, може, й ванільної?) з'являється також у текстах з топонімічними маркерами. Львів як неофіційна українська столиця кави гортається «немов недочитана книга <...> поміж грозовиць». Такий саме погляд ліричного героя із середини будівлі, через «змокле вікно», вихоплює міську вертикаль: бруківку – «сірий камінь», утомлений «від крапель постійного стуку», і «сіро-чорне захмарене небо», набрякле «новими дощами», «грізно-сірий графітовий обрій», «кучугури насуплених хмар». Дві точки просторової вертикалі поєднано як колоративно (сіризною), звукоритмічно («наливаєш солодкої кави» і краплі дощу, якими «напилась досхочу <...> / спрагла земля»), так і живими вертикальними лініями одухотвореної природи: «зважаєнім гіллям», що звисає долу, й «пателькам дощу».

Медіаторами між «домовим» й «позадомовим» просторами виступають вікна (переважно задощені) і двері, як у мініатюрі «Пер-

ший день осені» [с. 32]: «Вийшло за двері нечутно літо, / Ніжками босими, / Стежкою поміж осінніх квітів / Ранніми росами, / Тихо пішло за край світу, / В мандри подалося аж до наступного літа». Юрій Руф часто описує саме часові переходи: коли літо поступається місцем осені, сонячна днина – дощовій, і постулює: «все минає», «Всупереч тому, що все в'яне – жити. / Жити для Неї, для Них і для себе». У вірші з декларативною назвою «Жити» філігранно прописано портрети літа й осені, в яких простежуються етнічні українські мотиви: жовто-червоне намисто літа, яскраве, барвисте вбрання господині-осені. Миттєвість пори схоплена й у замальовці «Мить літа» [с. 47]: «Дощить. / Туманить. / Холодить / Вкриває небо сіра постіль. / Спустила мокрі коси осінь. / Примарно зникла літа мить». А в «Мряці» імпліцитно – через образи – психологічні асоціативи – впізнається осінь: «безмовні дерева», «мокре листя зважніле розсипане», «мряка свинцева», «туманами вкутаний» світ.

Вікна – провідники у зовнішній світ, посередники між суб'єктом і об'єктом вимірами – схильні до антропоморфної мімікрії: «профіль вікна» з вірша «Життя за вікном» [с. 39] випромінює і береже «спокій й тепло твого дому», і саме вікно як свідок плину часу стає матеріалізованою родовою пам'яттю: «Так пропливає життя поколінь / В межах віконної рами».

Чи не найпотужнішим за своєю дидактичністю й імперативністю є в збірці образ часу. Час – згорнутий до миті і час – розтягнутий до вічності, час – антропоморфний і час – абстрактний, час спину і час змін.

Темпоральна модель у віршах Юрія Руфа реконструюється у вимірі ціннісних орієнтирів людини, як-от у поезії «Вітер змін»: «По краплі спливає час – / Нам дали фору. / Ті, хто пішли перед нас, / Дали шанс. / Можна прикрити вікно, / Засунути штори. / Чи припинити ховатись – / Майбутнє залежить від нас» [с. 59]. Час-«спринтер» не зупиняється ні на мить, тому «кожна секунда це втрата» й шанс «шумовиння і попіл» з'єднати «в цемент» – стати будівничим власного життя й нехтувати аксіомою тих, хто або ще не шукав / не віднайшов, або втратив власну ідентичність: «не на часі». Memento mori! – лейтмотив, що поєднує поезії з ключовою темою часу. Так, у вірші «З думкою про смерть» (на музику гурту «Blutfahne») [с. 22] концепт часу імпліковано юнгіанським архетипом Тіні («думка про смерть», «тіні могил», «слід на піску»),

і експліковано образами оніричного (сни, колиска) й теїстичного (чаша як алюзія на Грааль і хрест) кодів. Людське життя усвідомлюється як шлях, яким «манівцями нитка долі водить», і чаша, що повниться життєвим соком, а під кінець – висихає до дна. Час у ньому виконує також роль стирача пам'яті: «Слідом на піску / Час тихцем про тебе пам'ять змиє», що в поезії «Сліди твоїх кроків» трансформується в образ-хронотоп долі: «Сліди на піску попід обрій зливаються в лінію, / У лінію долі, що виткана з часу та простору» [с. 28], а життя – «різновир бусин днів з відтінком містичності» – осмислюється ліричним героєм вірша як дорога до Вічності (куди наближає кожен крок) і Безсмертя (куди веде «кожен твій подих»).

Одними із властивостей часу є його непомітність, вербалізована, до прикладу, у вірші «Дорога у літо» вкрадливими рухами-діями: «Прокрадається час, / І на шибках автографи / Залишає для нас» [с. 25], і здатність склеювати, змикати, зчіпляти фрагменти і пазли, адже коли «обривається шлях – час зриває мости» [с. 35]. Нестримність, лет, плин часу (як у вірші «Час тече» – с. 65) сусідять із протилежною його здатністю: завмирати, зупинятися і матеріалізовувати обірвані життя застиглими слідами (вірш «Понад темною Тисою»). Час як ефективний менеджер Вічності піклується про безперервність руху («Обрію лінія буде незмінна» [с. 37]) і сталість коловертів («Навіть коли розчинитись безслідно / Сіллю у моря бездонних глибинах, / Навіть тоді вічний Всесвіт не зміниться... / Просто не стане одної людини» [с. 37]). Локусом, де час найповніше й найефективніше скріплює минуле, сьогодення і майбутнє, є кладовище, де «у затінку каменю пам'ять дрімає» [с. 57], як у вірші «На зарослих могилах», а «На заіржавлених хрестах зарослих цвинтарів дрімає Вічність» (поезія «На заіржавлених хрестах...» – с. 73). Локус кладовища трансформується в часопростір із центром – обеліском Часу, реконструйованим «порослою мохом гладдю камінних плит» і розіп'ятою «на схилених хрестах» Вічністю. «Обеліск Часу» сприймається як «альфа і омега всього світу», а в поезії «Уламки вічності» [с. 76] пам'ять (час) реалізується образами ороморфної міфомоделі: «кам'яні вершини», «скелясті велети», «освячені стовпи».

Саме часу відведено ролі коригувальника, інженера, психотерапевта, лікаря, вбивці, декоратора, каменяра тощо: «Час змінює

сенси та розставляє власні акценти. / Коригує обриси, здавалося б, вічних та непорушних символів. / Час невблаганно точить камінь і перетворює його на пил, / А разом з пилом вітер розсіює і першозначення та спотворює першосуть. / Ми бачимо результат, але, з плином часу, не маємо змоги зазирнути до основ. / Час, наче терміт, обточує форму, яка осипається та втрачає першопочатковий зміст. / Так трапляється з каменем, а часто і з людьми. / Час – невблаганний геній реконструкцій» [с. 62].

У вірші «Безмір часу» [с. 74] час осмислюється в мілітарних категоріях: відстрілювання в безмір часу днів, порожні гільзи світлин, «свинцеві години», «патронник життя», заряджений магазин, набої, цинкові гроби відстріляних днів («цинки нових хвилин»), «рука на затворі» – увесь цей «військовий арсенал» художніх образів проєктує ідею життя-борні й своєї активної участі у власній долі.

Про активну позицію, свідомий вибір свого місця, ролі, дій, слів тощо – уся збірка Юрія Руфа «Ваніль чи сталь?!». Авторський імператив до себе, до читача / читачів, до умовного «тебе» і «нас» стосується як усвідомлення власної, національної і громадянської ідентичностей, так і ословлення світу:

*Пиши, пиши – цей світ ще прагне слів.
Пиши, складай, зшивай слова в конструкти.
Можливо вдасться скласти сенси в купу
І сенси запалять каскад вогнів,
Якими в боротьбі горітиме Епоха* [с. 75].

Список використаних джерел

1. Руф Ю. Ваніль чи сталь?! Київ : Видавництво “Залізний тато”, 2022. 144 с.

Про авторів

1. Абраменко Олексій В'ячеславович – аспірант кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання, Університет Григорія Сковороди в Переяславі. <https://orcid.org/0009-0000-7988-5128>
2. Бабійчук Тамара Василівна – кандидат педагогічних наук, викладач-методист Бердичівського педагогічного фахового коледжу. <https://orcid.org/0000-0001-8243-6366>
3. Барабаш Світлана Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри мовної підготовки Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. <https://orcid.org/0000-0002-9405-0839>
4. Бикова Тетяна Валеріївна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри українського ділового мовлення Національної академії Служби безпеки України, професор кафедри української літератури Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. <https://orcid.org/0000-0002-8028-3535>
5. Бондаренко Лідія Григорівна – кандидат педагогічних наук, учитель вищої кваліфікаційної категорії, доцент кафедри української і слов'янської філології та журналістики Херсонського державного університету. <https://orcid.org/0000-0002-8628-1418>
6. Бондаренко Юрій Іванович – доктор педагогічних наук, професор, учитель-методист, професор кафедри української мови, літератури, культурології та журналістики Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. <https://orcid.org/0000-0003-0938-9588>
7. Бродюк Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі. <https://orcid.org/0000-0002-5242-3465>
8. Бурко Ольга Василівна, кандидат педагогічних наук, учитель-методист, доцент кафедри педагогіки та психології ПВНЗ «Український гуманітарний інститут». <https://orcid.org/0000-0001-5843-4686>
9. Вишницька Юлія Василівна – доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри світової літератури Факультету української філології, культури і мистецтва, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. <https://orcid.org/0000-0002-2369-6050>
10. Гаврилюк Надія Іванівна – старший науковий співробітник відділу теорії і літературної критики Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України в Києві. <https://orcid.org/0000-0001-9432-5372>
11. Галак Інна Петрівна – кандидат філологічних наук, доцент, заступник директора з наукової роботи Музею видатних діячів української культури Лесі Українки, Миколи Лисенка, Панаса Саксаганського, Михайла Старицького в Києві. <https://orcid.org/0000-0002-0632-8782>
12. Гладишев Володимир Володимирович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії й методики мовно-літературної та

- художньо-естетичної освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. <https://orcid.org/0000-0001-7232-4184>
13. Гоголь Наталія Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. <https://orcid.org/0000-0003-0780-6237>
 14. Головченко Ніна Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, м. Київ. <https://orcid.org/0000-0003-1811-8085>
 15. Грицак Наталія Русланівна – доктор педагогічних наук, кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання факультету філології і журналістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. <https://orcid.org/0000-0003-4744-7072>
 16. Давидова Вікторія Олегівна – аспірантка кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання, Університет Григорія Сковороди в Переяславі. <https://orcid.org/0009-0005-9451-767X>
 17. Ісаєва Олена Олександрівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов і світової літератури Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. <https://orcid.org/0009-0009-3298-2647>
 18. Казанжи Богдана Вадимівна – поетеса, м. Миколаїв.
 19. Клименко Жанна Валентинівна – доктор педагогічних наук, професор; професор кафедри зарубіжної літератури Київського національного університету імені Тараса Шевченка. <https://orcid.org/0009-0007-1791-799X>
 20. Козубенко Леонід Миколайович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання, Університет Григорія Сковороди в Переяславі. <https://orcid.org/0009-0003-8835-9375>
 21. Кремінь Тарас Дмитрович – кандидат філологічних наук, доцент, професор НУК імені адмірала Макарова, голова Миколаївської облради (2014), народний депутат України VIII скл., Уповноважений із захисту державної мови (2020-2025). <https://orcid.org/0000-0002-7900-7066>
 22. Криворотенко Ольга Григорівна – викладач вищої категорії, викладач-методист, заслужений вчитель України, викладач української мови та літератури Вільногірського фахового коледжу Українського державного університету науки і технологій. <https://orcid.org/0000-0001-9493-9104>
 23. Ленська Світлана Василівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. <https://orcid.org/0000-0002-9061-2777>
 24. Логвіненко Наталія Михайлівна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри військово-гуманітарних дисциплін Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут (ВІТІ). <https://orcid.org/0000-0002-4527-5388>

25. Мозгова Людмила Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, вчитель вищої категорії, «вчитель-методист», завідувач Сектору забезпечення діяльності заступника Міністра, Міністерство фінансів України.
26. Ньюкало Олена Володимирівна – учитель української мови та літератури вищої категорії, методист, заступник директора Бердянської гімназії № 16 Бердянської міської ради Запорізької області (тимчасово переміщена в м. Запоріжжя). <https://orcid.org/0009-0000-2662-4530>
27. Овдійчук Лілія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач і професор кафедри української мови та літератури, Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне). <https://orcid.org/0000-0002-0268-5969>
28. Островська Галина Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії та методики навчання Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. <https://orcid.org/0000-0001-5909-6607>
29. Павлюк Ігор Зиновійович – доктор наук із соціальних комунікацій, кандидат філологічних наук, провідний науковий співробітник, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, член Британського ПЕН-клубу, Асоціації європейських письменників, Національної спілки письменників України. <https://orcid.org/0000-0001-8698-3498>
30. Поляруш Ніна Степанівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. <https://orcid.org/0000-0001-9375-8395>
31. Радченко Юлія Вікторівна – учитель-методист, здобувачка ступеня доктора філософії кафедри українознавства і лінгводидактики імені професора О. Г. Муромцевої Харківського національного педагогічного університету. <https://orcid.org/0009-0005-1652-2297>
32. Райбедюк Галина Богданівна – кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри української мови і літератури, лауреат премії імені Ірини Калинець, Ізмаїльський державний гуманітарний університет. <https://orcid.org/0000-0001-8984-5496>
33. Рарицький Олег Анатолійович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри історії української літератури та компаративістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. <https://orcid.org/0000-0003-1941-584X>
34. Стойко Ігор Русланович – аспірант кафедри української літератури імені академіка Михайла Возняка, Львівський національний університет імені Івана Франка. <https://orcid.org/0009-0005-1756-6275>
35. Токмань Ганна Леонідівна – доктор педагогічних наук, кандидат філологічних наук, професор, учитель-методист, професор кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання, Університет Григорія Сковороди в Переяславі. <https://orcid.org/0000-0002-6213-2987>

36. Тютюнник Оксана Михайлівна – доктор філологічних наук, професор, декан факультету української та іноземної філології, професор кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання, Університет Григорія Сковороди в Переяславі. <https://orcid.org/0000-0001-9287-5768>
37. Уліщенко Андрій Борисович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри ділової іноземної мови та міжнародної комунікації Національного університету харчових технологій, Київ. <https://orcid.org/0000-0003-0539-7249>
38. Уліщенко Віолетта Валентинівна – доктор педагогічних наук, доцент, проректор з навчально-методичної роботи, Київський університет права НАН України. <https://orcid.org/0009-0000-2662-4530>
39. Федунь Марія Романівна – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки та психології Івано-Франківського ОППЮ, учитель вищої категорії, лавреатка премії імені Марійки Підгірянки, керівниця обласної творчої групи «Літературне краєзнавство», членкиня Наукового товариства імені Шевченка, академік Української академії акмеологічних наук. <https://orcid.org/0000-0001-8111-754X>
40. Харлан Ольга Дмитрівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач-професор кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства, Бердянський державний педагогічний університет (тимчасово переміщений у м. Запоріжжя). <https://orcid.org/0000-0001-5760-9085>
41. Цимбал Тетяна Володимирівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри професійної та соціально-гуманітарної освіти Криворізького національного університету. <https://orcid.org/0000-0001-8077-3238>
42. Черниш Наталія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі. <https://orcid.org/0000-0002-6626-1858>
43. Чумак Тетяна Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України. <https://orcid.org/0000-0003-4723-1757>
44. Шуляр Василь Іванович – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. <https://orcid.org/0000-0001-8643-0105>
45. Яценко Таміла Олексіївна – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України <https://orcid.org/0000-0002-6121-7495>

ЗМІСТ

ПЕРЕДСЛОВО	3
ВСТУП (Ганна Леонідівна Токмань)	4
РОЗДІЛ 1.	
СЕНСИ І ПОЕТИКА ЗОБРАЖЕННЯ-ПЕРЕЖИВАННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2014 – ...): ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ ТЕКСТІВ ПИСЬМЕННИКІВ – ВІЙСЬКОВИХ ТА ВОЛОНТЕРІВ	9
ЖИВА І БОЛІСНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ НА СТОРІНКАХ «ЩОДЕННИКА ОКУПАЦІЇ» ВОЛОДИМИРА ВАКУЛЕНКА (Бикова Тетяна Валеріївна)	10
ВІЙНА ЯК ДЗЕРКАЛО ДУШІ В ПОЕЗІЇ БОРИСА ГУМЕНЮКА (Бондаренко Юрій Іванович)	20
«НЕ ВСІ ПОСНУЛИ – ДЕСЬ НЕ СПЛЯТЬ»: ТЕКСТОВІ МОДУСИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ І НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ У ЗБІРЦІ ЮРІЯ РУФА «ВАНІЛЬ ЧИ СТАЛЬ?!» (Вишницька Юлія Василівна)	33
«Я ВИБАЧАЮСЬ, АЛЕ ВІЙНА ПОЧАЛАСЯ»: ДИСКУРС ВІЙНИ У ЗБІРЦІ ОПОВІДАНЬ І РИТМІЗОВАНОЇ ПРОЗИ ВЛАДИСЛАВА ІВЧЕНКА «ПІСЛЯ 24-ГО» (Тоголь Наталія Валеріївна)	44
«КНИГА СКАРГ» ЮРІЯ МАТЕВОЩУКА: ПОЕТИЧНИЙ ЩОДЕННИК ВІЙНИ (Грицак Наталія Русланівна)	55
«ПІСНІ ВІЙНИ» У ЗБІРЦІ АНДРІЯ ГУМЕНЮКА (КЕЛЬТА) «АФРИКА» (Ленська Світлана Василівна)	66
ПОЕЗІЯ ГЕРОЯ УКРАЇНИ ТАРАСА МАТВІЇВА (Павлюк Ігор Зиновійович)	80
ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ БУТТЯ І ВИБОРУ У ЗБІРЦІ ІЛЛІ ЧЕРНІЛЕВСЬКОГО «Я ПТАХ МІЖ ТЕНЕТ» (Рарицький Олег Анатолійович)	88

МИТОЛОГІЗАЦІЯ ТОПОСІВ ВІЙНИ В ПОЕТИЧНІЙ КНИЖЦІ ЯРИНИ ЧОРНОГУЗ «[DASEIN: ОБОРОНА ПРИСУТНОСТІ]» (Токмань Ганна Леонідівна)	99
ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНИЙ МОТИВ ЗАГРОЖЕНОСТІ В НЕОАВАНГАРДИСТСЬКІЙ ПОЕЗІЇ СТАНІСЛАВА ВИШЕНСЬКОГО ТА ЯРИНИ ЧОРНОГУЗ (Абраменко Олексій В'ячеславович)	112
«БАБАХ НА ВСЮ ГОЛОВУ»: ВІЙНА У ЗОБРАЖЕННІ ВІТАЛІЯ ЗАПЕКИ (Тютюнник Оксана Михайлівна)	123
НЕРЕТУШОВАНА ПРАВДА ВІЙНИ: АРТЕМ ЧЕХ І ЙОГО «ТОЧКА НУЛЬ» (Уліщенко Віолетта Валентинівна, Уліщенко Андрій Борисович)	137
ДОРОГИ ВІЙНИ У ПОЕТИЧНІЙ РЕЦЕПЦІЇ ОКСАНИ РУБАНЯК (Федунь Марія Романівна)	150
ЛАНДШАФТИ ВІЙНИ У ТВОРЧОСТІ ВАЛЕРІЯ ПУЗІКА (Харлан Ольга Дмитрівна)	159
ПОЕТИЧНІ РЕФЛЕКСІЇ ПРО ВІЙНУ У ЗБІРЦІ «СВІДЧЕННЯ» ВІКТОРІЇ АМЕЛІНОЇ (Бродюк Юлія Миколаївна)	171
ОБРАЗИ ВІЙНИ В ПОЕЗІЇ ОЛЕКСИ БИКА (Гаврилюк Надія Іванівна)	183
ЖІНОЧИЙ НАРАТИВ ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ ПРОЗИ ВАЛЕРІЇ СУБОТІНОЇ-«НАВИ»: ДИЛОГІЯ «ПОЛОН» ТА «АЗОВСТАЛЬ. СТАЛЕВА ПРЕССЛУЖБА» (Галак Інна Петрівна)	193
ЦІННІСНІ, МІФОЛОГІЧНІ ТА ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІ АКЦЕНТИ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ КОМБАТАНТА ВАСИЛЯ МУЛІКА (Головченко Ніна Іванівна)	204
ФРОНТОВА ЛІРИКА МИХАЙЛА МИКУСЯ – ЯСКРАВИЙ ЗРАЗОК УКРАЇНСЬКОЇ МІЛІТАРНОЇ ПОЕЗІЇ (Козубенко Леонід Миколайович)	220

ДИСКУРС ВОЄННОЇ ЛІРИКИ ДМИТРА КРЕМЕНЯ (Кремінь Тарас Дмитрович)	231
ТВОРЧИСТЬ МАКСИМА КРИВЦОВА В ІСТОРИКО-БІОГРАФІЧНОМУ КОНТЕКСТІ (Овдійчук Лілія Миколаївна).....	243
МЕТАЛОГІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ОБРАЗУ ВІЙНИ В ПОЕЗІЇ СЕРГІЯ ТАТЧИНА (Радченко Юлія Вікторівна)	254
ПАСІОНАРНА ЕНЕРГЕТИКА СЛОВА ТА ЧИНУ ОЛЕКСАНДРА ХОМЕНКА (Райбедюк Галина Богданівна)	266
ТОПОГРАФІЯ БОЛЮ В ПОЕЗІЇ ГАЛИНИ КРУК (Стойко Ігор Русланович)	278
РОЗДІЛ 2.	
МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ЗОБРАЖЕННЯ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ МИТЦЯМИ-ВОЇНАМИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ	291
БІОГРАФІЧНИЙ КОНТЕКСТ ДО ВИВЧЕННЯ ОСТАННІХ ВІРШІВ ПОЕТА-ГЕРОЯ СЕРГІЯ КОЛОМІЙЦЯ (Гладишев Володимир Володимирович, Казанжи Богдана Вадимівна)	292
ЯК І ЧИ ДОЦІЛЬНО СЬОГОДНІ ГОВОРИТИ З УЧНЯМИ ПРО ВІЙНУ? (НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ ОЛЕКСАНДРА МИХЕДА) (Ісаєва Олена Олександрівна).....	304
ІЗ «ЗЕРНЯТКОМ СОНЯШНИКА» І СПОДІВАННЯМ НА МАЙБУТНЄ (МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИСВІТЛЕННЯ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ВІКТОРІЇ АМЕЛІНОЇ) (Клименко Жанна Валентинівна).....	316
«ТОЙ, ХТО СВІТИВ, ВЖЕ НІКОЛИ НЕ ЗГИНЕ...»: ДОСЛІДЖУЄМО МЕДІАПРОСТІР ТА ПОЕЗІЇ ГЛІБА БАБІЧА (Островська Галина Олександрівна)	331
ЛІТЕРАТУРНО-ФІЛОСОФСЬКА РЕФЛЕКСІЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ У ТВОРАХ	

ФІНАЛІСТІВ КОНКУРСУ ВІЙСЬКОВОЇ ПОЕЗІЇ ПАМ'ЯТІ ГЛІБА БАБІЧА (Цимбал Тетяна Володимирівна)	343
«БОМБА ЛЮБОВІ» – ЖИТТЯ В ХАОСІ ЧИ ШЛЯХ ДО ВІДРОДЖЕННЯ? (ДІАЛОГОВЕ ПРОЧИТАННЯ П'ЄСИ АННИ ПАВЛІЧЕНКО «НА КАВУ З АЙНШТАЙНОМ») (Шуляр Василь Іванович)	355
ТЕМА СУЧАСНОЇ ВІЙНИ В ЗМІСТІ ШКІЛЬНИХ ПРОГРАМ І ПІДРУЧНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ НУШ: ДИДАКТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ (Яценко Таміла Олексіївна)	367
ЗАНЯТТЯ В ЗФПО «МИКОЛА НІКОЛАЄВ: ПАТРІОТ, ВОЇН, МИТЕЦЬ» (Бабійчук Тамара Василівна).....	378
ФЕНТЕЗІ ІСТОРІЯ «ПОДОРОЖ УКРАЇНОЮ ТА ЧАРІВНИЙ ДРАКОН» МАКСА ВАН ФОРСАЙДА ЯК ЗАСІБ ПСИХОКОРЕКЦІЇ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ (Барабаш Світлана Миколаївна, Бурко Ольга Василівна)	388
«ВСЕ ЗАРАДИ ЛЮБОВІ» (ВИВЧЕННЯ ПОЕЗІЇ ДМИТРА ЛАЗУТКІНА НА УРОКАХ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ) (Бондаренко Лідія Григорівна)	398
ОКОПНА ПРАВДА В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ АРТУРА ДРОНЯ (Криворотенко Ольга Григорівна)	409
ВІКТОР ЧЕРНІЄНКО. «ЩОДЕННИК ВІЙСЬКОВОГО ЛІКАРЯ»: ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТІВ ОСОБИСТОГО ПОХОДЖЕННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (Логвіненко Наталія Михайлівна)	421

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ПАВЛА ВИШЕБАБИ У ШКОЛІ: БАГАТОАСПЕКТНІСТЬ ДІАЛОГІВ (Мозгова Людмила Анатоліївна).....	435
«КРІЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРІЇ РОДУ Й НАРОДУ»: УРОК ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ ЗА ЗБІРКОЮ ПОЕЗІЙ МИКОЛИ АНТОЩАКА «ДЗВІНИЦЯ В УЩЕЛИНІ» (Нюкало Олена Володимирівна).....	447
ПИСЬМЕННИКИ НА ВІЙНІ. МЕТОДИКА ВИЩОЇ ШКОЛИ (Поляруш Ніна Степанівна).....	460
УРОК ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ ПРО ПОЕТА-ВОЇНА СЕРГІЯ ЛИТВИНЕНКА (Черниш Наталія Володимирівна)	475
ОБІРВАНА СТРУНА ЖИТТЯ Й ПОЕЗІЇ ІЛЛІ ЧЕРНІЛЕВСЬКОГО (Чумак Тетяна Миколаївна)	488
ДІАЛОГІЧНА МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ЗБІРКИ ОПОВІДАНЬ «МИСЛИВЦІ ЗА ЩАСТЯМ» ВАЛЕРІЯ ПУЗІКА НА УРОЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (Давидова Вікторія Олегівна).....	500

Наукове видання

ХУДОЖНЯ ВЕРСІЯ ЖИВОЇ ІСТОРІЇ: ПИСЬМЕННИКИ НА ВІЙНІ

Колективна монографія

Редактор Ганна Токмань
Комп'ютерна верстка Дарини Ілюк
Дизайн ілюстрацій Андрія Вовкодава
Дизайн обкладинки Василя Дворського

Підписано до друку 05.12.2025. Формат 64х90/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 30,22. Тираж 300 пр. Зам. 251000.

Видавець і виготовлювач ТОВ «Друк Арт»
58018 Чернівці, вул. Маловокзальна, 2Д, e-mail: drukart@ukr.net
Ліцензія про державну реєстрацію ДК № 2741 від 15.01.2007 р.